

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Кафедра дошкільної і початкової освіти**

О.В. Лобова

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення вибіркової навчальної дисципліни
«Специфіка музичної освіти молодших школярів
у Новій українській школі»**

Суми – 2024

*Рекомендовано вченою радою
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка
(протокол № 8 від 25 березня 2024 року)*

Рецензенти:

Кондратюк С.М., кандидат педагогічних наук, професор, директор
Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Колишкіна А. П., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
дошкільної і початкової освіти Сумського державного
педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Л 68 Лобова О.В. Методичні рекомендації до вивчення вибіркової навчальної
дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів
у Новій українській школі». Суми, 2024. 48 с.

ISBN

У виданні надано методичні рекомендації щодо вивчення вибіркової
навчальної дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів
у Новій українській школі».

Посібник адресовано студентам спеціальності 013 (Початкова освіта),
викладачам музично-педагогічних дисциплін, учителям музики та початкових
класів, слухачам курсів підвищення кваліфікації.

Зміст

1. Загальна характеристика навчальної дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі»	4
1.1. Мета, завдання та обсяг навчальної дисципліни	
1.2. Інформаційний зміст і структура навчальної дисципліни	
2. Рекомендації щодо опрацювання лекційного матеріалу навчальної дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі»	9
3. Запитання і завдання для практичного опрацювання навчальної дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі»	29
4. Оцінювання результатів навчання за дисципліною «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі».....	39
5. Рекомендовані джерела інформації.....	46

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦИФІКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»

Мета, завдання та обсяг навчальної дисципліни

Музична освіта школярів нового тисячоліття зазнала суттєвих змін у зв'язку з упровадженням концепції Нової української школи, що вплинула і на концептуальні засади організації освітнього процесу, і на статус традиційних уроків музичного мистецтва, на заступ яким прийшов інтегрований курс.

Зазначені новації вимагають ретельного вивчення нормативних основ мистецької освіти та її дидактико-методичної специфіки, з'ясування можливостей реалізації навчального, розвивального та виховного потенціалу сучасних уроків мистецтва і підручників «Мистецтво» для 1-4 класів в умовах Нової української школи.

Актуальність означеної проблеми зумовила спрямованість вибіркової навчальної дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі», метою якої є ознайомлення студентів спеціальності 013 (Початкова освіта) зі специфікою музичної освіти молодших школярів в умовах викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в освітньому процесі Нової української школи.

У контексті реалізації зазначеної мети перед дисципліною поставлено низку *завдань*, які комплексно сприяють удосконаленню професійно-педагогічних якостей майбутнього вчителя початкових класів:

- ознайомити студентів з теоретичними основами музичної освіти молодших школярів у контексті викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в освітньому процесі Нової української школи;
- ознайомити студентів з методичною специфікою музичної освіти молодших школярів у контексті викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в освітньому процесі Нової української школи;
- розкрити навчальні, розвивальні та виховні можливості сучасних підручників інтегрованого курсу «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти;
- удосконалювати професійно-педагогічні якості майбутнього вчителя.

Вибіркова навчальна дисципліна «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі» запропонована для студентів денної та заочної форми навчання 4 курсу спеціальності 013 (Початкова освіта) в обсязі відповідно до поданої нижче таблиці.

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
8-й		8-й	
Лекції			
20 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
26 год.		6 год.	
Самостійна робота			
72 год.		108 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 120			

Передумовою для вивчення дисципліни є попереднє вивчення курсу «Музичне мистецтво з методикою навчання» й опанування відповідними знаннями, уміннями та навичками професійної діяльності.

Інформаційний зміст навчальної дисципліни спрямовано на висвітлення особливостей та специфіки музичної освіти молодших школярів в умовах викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в освітньому процесі Нової української школи. Означені аспекти теорії та методики музичної освіти молодших школярів послідовно розкриваються в двох розділах посібника.

У змісті першого розділу «Теоретичні основи мистецької освіти молодших школярів у Новій українській школі» схарактеризовано нормативну базу сучасної мистецької освіти, мету й особливості мистецької освітньої галузі у Державному стандарті початкової освіти та типових освітніх програмах, розкрито сутність компетентнісного підходу й можливості формування культурної компетентності молодших школярів на уроках мистецтва тощо.

У другому розділі «Методична специфіка музичної освіти молодших школярів в умовах Нової української школи» репрезентовано основні напрями та методи мистецького навчання в сучасній школі, схарактеризовано навчальні, розвивальні та виховні можливості сучасних підручників інтегрованого курсу «Мистецтво» для закладів загальної середньої освіти.

Програма навчальної дисципліни побудована таким чином:

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи мистецької освіти молодших школярів у Новій українській школі

- 1.1. Нормативне забезпечення музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі
- 1.2. Ключова культурна компетентність школярів як провідний орієнтир мистецької освіти в Новій українській школі

РОЗДІЛ 2

Методична специфіка музичної освіти молодших школярів в умовах Нової української школи

- 2.1. Зміст і особливості підручників «Мистецтво» в Новій українській школі.
- 2.2. Становлення музичної спрямованості молодших школярів на уроках мистецтва.
- 2.3. Формування музичної обізнаності й ознайомлення молодших школярів з музично-теоретичним матеріалом.
- 2.4. Організація слухацької та виконавської діяльності молодших школярів на уроках мистецтва.
- 2.5. Виховний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва.
- 2.6. Розвивальний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва.

Структуру та обсяг навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання представлено в таблиці:

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	СРС
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи мистецької освіти молодших школярів у Новій українській школі						
Тема 1.1. Нормативне забезпечення музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі	15	4	2			9
Тема 1.2. Ключова культурна компетентність школярів як орієнтир мистецької освіти	15	4	2			9
РОЗДІЛ 2. Методична специфіка музичної освіти молодших школярів в умовах Нової української школи						
Тема 2.1. Зміст і особливості підручників «Мистецтво» в Новій українській школі	13	2	2			9
Тема 2.2. Становлення музичної спрямованості молодших школярів на уроках мистецтва	15	2	4			9
Тема 2.3. Формування музичної обізнаності й ознайомлення молодших школярів з музично-теоретичним матеріалом	15	2	4			9
Тема 2.4. Організація слухацької та виконавської діяльності молодших школярів	15	2	4			9
Тема 2.5. Виховний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва	16	2	4		1	9
Тема 2.6. Розвивальний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва	16	2	4		1	9
Усього годин	120	20	26		2	72

Теми практичних занять за навчальною дисципліною для студентів денної форми навчання розподілено таким чином:

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>
1	Тема 1.1. Нормативне забезпечення музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі	2
2	Тема 1.2. Ключова культурна компетентність школярів як орієнтир мистецької освіти	2
3	Тема 2.1. Зміст і особливості підручників «Мистецтво» в Новій українській школі	2
4	Тема 2.2. Становлення музичної спрямованості молодших школярів на уроках мистецтва	2
5	Тема 2.2. Музичні ігри як засіб становлення музичної спрямованості молодших школярів	2
6	Тема 2.3. Формування музичної обізнаності молодших школярів на уроках мистецтва	2
7	Тема 2.3. Ознайомлення молодших школярів з музично-теоретичним матеріалом	2
8	Тема 2.4. Організація слухацької діяльності молодших школярів на уроках мистецтва	2
9	Тема 2.4. Організація виконавської діяльності молодших школярів на уроках мистецтва	2
10	Тема 2.5. Виховний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва	2
11	Тема 2.5. Моделювання фрагменту уроку мистецтва, що має виховне спрямування	2
12	Тема 2.6. Розвивальний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва	2
13	Моделювання фрагменту уроку мистецтва, що має розвивальне спрямування	2
Усього годин:		26

2. РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦИФІКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»

Під час опрацювання лекційного матеріалу навчальної дисципліни «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі» доцільно звернути увагу на наступні аспекти.

Тема 1.1. Нормативне забезпечення музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі

У 2016-2018 роках в Україні набули чинності державні документи, які визначили стратегічні траєкторії розвитку загальної освіти школярів, зокрема її мистецької галузі: Концепція Нової української школи, Державний стандарт початкової освіти, Типові освітні програми для 1-4 класів.

Метою мистецької освітньої галузі є формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини. Здобувач освіти: виявляє художньо-образне, асоціативне мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне та інші види мистецтва; пізнає мистецтво, інтерпретує художні образи, набуваючи емоційно-чуттєвого досвіду, виявляє ціннісне ставлення до мистецтва; пізнає себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво.

Мистецька освіта є провідною для формування ключової *культурної компетентності*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості. Культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через *інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва*: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі та інтегрування навчального змісту.

За типовою освітньою програмою (кер. О. Савченко), метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

У програмі виокремлено *змістові лінії*: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти. Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

За типовою освітньою програмою (кер. Р. Шиян), метою навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва і художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за *змістовими лініями*: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі.

Згідно з Державним стандартом, навчальні досягнення учнів у 1–2-му класах підлягають формувальному оцінюванню, у 3–4-му класах – формувальному та підсумковому оцінюванню.

Орієнтирами для *оцінювання навчальних досягнень учнів* (формувального і підсумкового) є окреслені в стандарті *обов'язкові результати навчання* молодших школярів за мистецькою освітньою галуззю, які структуровано за трьома напрямками:

1. Художньо-образне, асоціативне мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне та інші види мистецтва.
2. Пізнання мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва.
3. Пізнання себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво.

У програмах наголошується, що очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми – кооперативне навчання, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти; сюжетно-рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Тема 1.2. Ключова культурна компетентність школярів як провідний орієнтир мистецької освіти в Новій українській школі

За основу сучасної загальної освіти узято *компетентнісний підхід*, що передбачає зміщення акцентів з процесу накопичення знань, умінь і навичок в площину формування й розвитку в учнів здатності ефективно діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у практичній діяльності.

За концепцією Нової української школи «компетентність» тлумачиться як динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

За Державним стандартом, для мистецької освітньої галузі провідного значення набуває формування в учнів *ключової культурної компетентності*. У початковій школі ця компетентність формується завдяки залученню дітей до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне мистецтво, хореографія, театр тощо), через розкриття і розвиток їхніх природних здібностей, творче вираження свого «Я». Реалізація культурного компонента освіти є одним із провідних завдань вчителя початкових класів і викладача художньо-естетичних дисциплін.

Культурну компетентність школяра можна розглядати як інтегроване особистісне утворення, що поєднує знання, погляди, цінності, уміння та навички у сфері національної та світової культури, спроможність сприймати, на доступному рівні аналізувати й оцінювати культурні феномени, практично застосовувати набутий досвід культурної діяльності у житті.

Формування культурної компетентності школярів у мистецькій освіті можна визначити як поступовий, спеціально організований, цілеспрямований процес опанування дитиною знань, умінь і навичок, цінностей і досвіду культурної діяльності засобами мистецтва (у навчальній і позаурочній роботі).

Основні напрями та можливості формування ключової культурної компетентності молодших школярів у загальній музичній освіті, зокрема за підручниками «Мистецтво» для 1-4 класів:

1. Формування *культурної спрямованості* учнів (усвідомлення цінності культури у житті людини; інтерес до освоєння культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання позитивного ставлення та пошани до культурної спадщини рідного та інших народів). Відповідні функції музичної освіти реалізуються через низку завдань, що допомагають дитині усвідомити роль культури та мистецтва у власному та суспільному житті, сприяють розвитку потреб у спілкуванні з мистецтвом, художніх смаків та культурно-ціннісних орієнтацій.

Навчально-методичний апарат підручників розроблено таким чином, щоб постійно підтримувати увагу і стимулювати пізнавальну діяльність школярів. Цьому сприяють спонукальні формулювання навчальних завдань, а також подання матеріалу у формі гри, з використанням казкових образів, ребусів, головоломок, кросвордів. Зміст підручника надає можливість кожній дитини проявити себе і досягти успіху у різних видах мистецької діяльності.

2. *Формування культурної обізнаності* націлено на інтегроване опанування теоретичних і практичних основ мистецтва та відбувається в тісному зв'язку з практичною діяльністю. На становлення цього складника спрямовано навчальну інформацію щодо національної та світової культури, специфіки різних видів мистецтв, формування навичок розуміння та первинного аналізу літературних, візуальних, сценічних творів; використання народних і авторських творів у різних видах мистецтва; різноманітні види мистецької діяльності, домінуючими серед яких є музична та образотворча.

3. *Розвивальний компонент* мистецької освіти спрямовується на культурний, музичний та художній розвиток дитини, розширення культурного світогляду, формування загальнокультурного мислення, мовлення тощо. Пріоритетним є творчий розвиток дітей, тож в усіх видах діяльності передбачено завдання креативного типу: ритмічні, вокальні, пластичні імпрровізації; різні види малювання, ліплення, аплікації; театралізація музичних творів тощо. Наприклад, доцільно запропонувати дітям розіграти виставу за піснею «Два півники», виконати у ролях пісню «Ходить гарбуз по городу», на прикладі цієї пісні придумати й, за бажанням, виготовити фігурки для пальчикового театру. Урахування різних рівнів розвитку учнів забезпечується різноманітністю навчального матеріалу, наявністю завдань на вільний вибір.

4. *Виховний компонент* мистецької освіти спрямовано на формування культури спілкування з мистецтвом в умовах навчальної та дозвілєвої діяльності, культури поведінки в театрі, музеї, на становлення потреби в музичному самовдосконаленні тощо. Також змістом мистецької освіти передбачено цілеспрямований вплив на різні напрями виховання особистості: моральне, емоційно-естетичне, національно-патріотичне, інтернаціональне, комунікативне, трудове, екологічне виховання школярів.

У контексті національного виховання доречним є застосування завдань, що спрямовані на ознайомлення дітей з національним фольклором і творчістю українських митців, культурними традиціями та пам'ятками нашої країни тощо. Реалізація інтеркультурного компонента мистецької освіти відбувається через залучення дітей до найкращих надбань народної та професійної світової культури.

Тема 2.1. Зміст і особливості підручників «Мистецтво» в Новій українській школі*

Підручники «Мистецтво» – навчальні книги, створені з метою конкретизації змісту музичної освіти молодших школярів у межах концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти й типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти, розроблених під керівництвом О. Савченко та під керівництвом Р. Шияна.

Підручники мають інтегрований характер, що визначається спрямованістю на опанування інтегрованого курсу мистецтва. Тематична структура та зміст навчальних книг побудовані на основі систематизованого ознайомлення дітей із сутністю мистецтва та його основними видами. Така спрямованість визначила **тематичну структуру підручників:**

1 клас	1 семестр	Здрастуй, Мистецтво!
	2 семестр	Мистецтво навколо нас
2 клас	1 семестр	Світ мистецьких творів
	2 семестр	Чарівна мова мистецтв
3 клас	1 семестр	Різновиди мистецтв
	2 семестр	Мистецькі жанри
4 клас	1 семестр	Мистецькі барви України
	2 семестр	Мистецтво без меж і кордонів

Згідно з вимогами Державного стандарту й освітніх програм, *домінуючими у підручниках є сфери музичного та образотворчого мистецтв*. У цьому контексті підручники придатні як для «сольного» викладання навчального предмета одним педагогом (учителем початкових класів), так і для «дуетного» викладання двома фахівцями.

Кожна навчальна тема відповідає одному навчальному тижню, тобто двом урокам мистецтва. Для більш ефективної організації навчальної діяльності за підручником на першому з цих уроків доцільно приділити більше уваги музичному мистецтву, а практичну образотворчу діяльність, повторення й поглиблення тематичного матеріалу запланувати на другий урок, на якому застосовувати вивчені музичні твори (музику для слухання та пісні).

Пріоритетність музичної та образотворчої діяльності відбито вже в **системі орієнтування**, що подана на початку підручника й складається з графічно чітких лаконічних сигналів-символів. Застосування таких позначень допомагає вчителю та учням легко орієнтуватись у розмаїтті запропонованих видів діяльності, а також використовувати подані в підручниках QR коди.

* На прикладі підручників О.Лобової

Методичним апаратом підручників передбачено розмаїття мистецької діяльності школярів: ознайомлення з теоретичним матеріалом, сприймання та обговорення творів музичного, образотворчого мистецтва, мистецькі дидактичні ігри, елементарне музикування, розучування і виконання пісень тощо.

Навчальні теми містять невеликі за обсягом та різнопланові завдання, більшість з яких мають практичне спрямування у різних видах мистецької діяльності (слуханні музики, співі, елементарному музикуванні, музично-ритмічних рухах тощо).

Для більш виразної диференціації навчального матеріалу в змісті підручника застосовано різноманітні структурні *рубрики*: «Попрацюймо разом», «Хвилинка-говоринка», «Це цікаво знати», «Мистецькі поради» тощо. .

Для *тематичного контролю* у кожному підручнику подані 4 комплекси контрольних завдань і запитань «Сторінки-повторинки», де розміщено не лише різноманітні (репродуктивні, евристичні, узагальнювальні) запитання, а й практичні завдання щодо різних видів мистецтва

Багате змістове наповнення підручника дає змогу вчителю вільно обирати запропонований матеріал, урізноманітнювати та оптимізувати навчальну діяльність дітей (у тому числі й на засадах диференціації).

Придатність книг для *самостійної роботи* дозволяє максимально вивільнити урочний час для активного спілкування дітей з мистецтвом: слухання музики, співу та музичної творчості, малювання, ліплення, створення аплікацій, колективних художніх композицій тощо.

Підрозділ «*Твої мистецькі канікули*» орієнтує учнів на цікаву самостійну мистецьку діяльність або підготовку для виконання певних наступних завдань.

Згідно з вимогами програм, провідними у курсі мистецтва є музична та образотворча сфери. Найпоширеніший тип інтеграції ґрунтується на *змістово-образній спільності мистецьких творів*, коли діти сприймають образно споріднені музичні та візуальні твори. Також застосовується *поняттєва інтеграція*, коли певне мистецьке явище (наприклад, ритм) розглядається у контексті різних мистецтв.

Інтеграція мистецтв надає нові можливості для впливу на свідомість і почуття дитини, а отже – на реалізацію виховного компоненту мистецької освіти, розвиток творчості, мислення та мовлення дитини.

Потужні можливості має звернення до різних мистецтв і щодо *формування ключової інформаційної компетентності* учнів, адже у підручниках подано низку завдань, які орієнтують дітей на роботу із сучасними медіа-ресурсами.

На доповнення до підручників підготовлено *робочі зошити-альбоми*, спрямовані на практичне опрацювання навчального матеріалу.

Тема 2.2. Становлення музичної спрямованості молодших школярів на уроках мистецтва

Дослідження музичної спрямованості й пошук шляхів її формування є складною та серйозною педагогічною проблемою, оскільки саме спрямованість значною мірою зумовлює ставлення учня до навчальної діяльності.

Формування музичної спрямованості школяра є складним і тривалим процесом, який має бути цілеспрямованим, систематичним, спланованим і заздалегідь потенційно «закладеним» у різні види навчальної діяльності.

Усі компоненти музичної спрямованості (музичні потреби, бажання, інтереси, уявлення, ідеї, почуття, емоції, установки, ідеали, прагнення, ціннісні орієнтації дитини тощо) нерозривно пов'язані між собою, тому процес її формування характеризується єдиним дидактико-методичним забезпеченням.

У становленні музичної спрямованості учнів початкової школи можна виокремити низку проблемних аспектів, які слід враховувати в освітньому процесі. По-перше, спрямованість – характеристика глибоко індивідуальна й неповторна в кожній конкретній дитини. Тому орієнтація на молодшого школяра «взагалі» має доповнюватися врахуванням індивідуальної «конкретики» кожного учня. По-друге, молодші школярі дуже часто слабо усвідомлюють й не можуть визначити, сформулювати як позитивні, так і негативні мотиви, емоції, спонуки власної діяльності, що значно ускладнює дослідження (отже, і формування) їхньої спрямованості. Вчитель має бути уважним і терплячим, аби виявити і з'ясувати справжні мотиви, якими керується дитина. По-третє, мотиваційна, емоційна, аксіологічна сфери молодшого школяра, як правило, вельми нестійкі та потребують постійного «живлення», підтримки, стимулювання та розвитку. Тому відповідні компоненти мають бути невід'ємною органічною частиною кожного уроку.

Надзвичайно важливим фактором розвитку музичної спрямованості молодших школярів є *особистість учителя*, який прищеплює дитині любов до музики і бажання долати шлях до досягнення мистецтва. Інший провідний важіль формування спрямованості особистості в галузі музичної освіти – це власне *музичне мистецтво*, що заворожує та породжує в людини бажання не лише чути, а й самій долучитися до творення музики. Вагомі потенції становлення музичної спрямованості молодших школярів мають різні види музично-творчої діяльності.

Першою сходинкою до формування музичної спрямованості учнів є наявність *музичного інтересу*. Основним принципом формування музичного інтересу в молодших школярів є пробудження їхньої емоційної активності під час зустрічі з музикою.

Заслужують уваги й інші умови: врахування власних інтересів дитини; емоціогенність навчального матеріалу та використання рідного учню дитячого фольклору; оптимальне співвідношення «нових» і «старих» подразників (замала «порція» нового матеріалу робить урок нецікавим, а зavelика спричиняє відчуття труднощів і приводить до нудьги); певна й дозована «недомовленість» у розповіді вчителя (дефіцит інформації створює пустоти, які учні намагаються заповнити за допомогою здогадок, особистого досвіду, асоціацій); створення ситуацій успіху, що викликає в дитини позитивні переживання, надихає її на активні дії тощо.

Не менш важливим фактором формування ставлення дитини до музики є її «музичне оточення», зокрема значення, яке має музичне мистецтво в житті навколишнього мікро- і макросередовища, та якість музики, що культивується в родині, компанії, школі, засобах масової інформації, суспільстві.

Важливою гранню становлення музичної спрямованості дитини є формування уявлення про музику як невід'ємну – природну й органічну – частину людського життя.

Досить потужним мотиваційним елементом у молодшому шкільному віці є сам факт залучення дітей до активної практичної роботи: музичного сприймання та виконавської діяльності.

Сприймання доцільно дібраної музики зазвичай зацікавлює, захоплює, інтригує юних слухачів, викликаючи безліч різноманітних емоцій. При цьому надзвичайно важливо постійно зацікавлювати дітей, різноманітно заохочуючи їх до слухання музики цікавою розповіддю, віршем-загадкою, показом ілюстративного матеріалу тощо.

Різноманітні форми *виконавської діяльності* є важливим чинником забезпечення природних, генетично закладених дитячих потреб у співі, активному діянні, ритмічному русі. Головне завдання вокального виховання має полягати в зміцненні природної тяги й любові учнів до пісенного мистецтва, формуванні потреби спілкування з піснею, у вихованні культури співу. Ритмічні рухи й пластичні імпровізації є необхідною умовою цікавої та доцільної побудови уроку музики: в них дитина може активно виразити своє відчуття музики, удосконалює здатність координації, вчиться рухатися красиво та гармонійно, задовольняє потребу в русі й частій зміні видів діяльності.

Доцільно регулярно використовувати *творчі музично-виконавські завдання*: різноманітні форми вокального виконавства, гру на дитячих музичних інструментах, ритмічні оркестри, музикування з використанням «підручних» засобів, музично-ритмічні рухи у вигляді «вільного» диригування, пластичного інтонування, складання рухів, рухливих вікторин тощо.

Використання цих і подібних форм музикування є безперечним фактором збереження та зміцнення любові й інтересу до музики, формування потреби в активному та різнобічному спілкуванні з музичним мистецтвом.

Дієвим елементом мотиваційної складової музичної освіти дітей є *гра*. На уроках доцільно застосовувати найрізноманітніші *дидактичні ігри* в різних видах музично-творчої діяльності: слуханні музики, співі, інструментальному музикуванні, ознайомленні з теоретичними основами музичного мистецтва.

Позитивні результати дає внесення в навчальну діяльність ігрових *елементів змагання*, наприклад, на краще виконання пісні. Значну питому вагу мають ігрові завдання творчого спрямування, коли дітям запропоновано відчувати себе в ролі композитора, диригента, поета, виконавця на музичних інструментах тощо.

Значні резерви для становлення музичної спрямованості молодшого школяра мають різні форми пізнавальної «музикознавчої» діяльності. Умовами цього є доцільне за формою, різноманітне за видами та цікаве за змістом подання теоретичних відомостей. У цьому плані вчителю стануть у пригоді загадки, дидактичні казки, вірші й оповідання, сюжетно-образні малюнки тощо.

У контексті реалізації мотиваційних функцій сучасного підручника важливими є *дидактичні казки та вірші, розповіді та оповідання*. Цілеспрямоване мотиваційне спрямування мають *вірші-загадки*. Серед інших мотиваційних складових вербальної структури підручників виділимо рубрику «*Це цікаво знати!*», яка містить захоплюючу для дітей додаткову інформацію.

Безумовним мотиваційним фактором є наявність у підручниках різноманітних *наочних матеріалів* – дидактичних ілюстрацій та малюнків, схем, таблиць, ритмічних партитур, репродукцій картин, портретів композиторів тощо. Художнє оформлення зацікавлює, захоплює дітей, сприяє полегшенню розуміння й усвідомлення, залучає до дії зорову пам'ять, що значно покращує якість навчального процесу.

Суттєву роль у формуванні позитивного ставлення школярів до навчання відіграють спеціальні *мотиваційно-розвивальні завдання*: головоломки, ребуси, завдання «з секретом», тексти «з пропусками», що потребують доповнення потрібними словами за допомогою спеціальних вказівок, рими (у віршах) чи малюнків-підказок (у прозі) та інші види творчої діяльності.

Подібні мотиваційні завдання (що можуть бути використані також для самостійної роботи) не лише цікаві, а й корисні для школярів: вони розвивають увагу, логічні й аналітичні якості, комунікативні, конструктивні й творчі здібності, сприяють формуванню практичних умінь і навичок. Викликаючи позитивні емоції, вони стимулюють пізнавальну активність дитини, формують позитивне ставлення до уроків мистецтва та до мистецтва взагалі.

Тема 2.3. Формування музичної обізнаності й ознайомлення молодших школярів з музично-теоретичним матеріалом

У загальній структурі музичної культури молодшого школяра *музична обізнаність* є похідною від феномена музичної компетентності та за своєю сутністю є концентратом її первинних основ: елементарних, доступних дитині знань, умінь і навичок у галузі музичного мистецтва. Провідними елементами музичної обізнаності як динамічного особистісного утворення є:

- музично-теоретичні знання (поняття, уявлення, судження, факти, закони, правила);
- практичні уміння та навички в галузі музичного мистецтва (насамперед, слухання та виконання музики).

Музична обізнаність має репрезентувати необхідний і достатній для певного віку комплекс музичних знань, умінь і навичок, що забезпечує можливості для успішного здійснення різних видів музично-творчої діяльності.

Музична обізнаність набувається в процесі музично-творчої діяльності і, водночас, стає визначальним фактором успішного спілкування дитини з музикою. Її основи мають закладатися з перших кроків дитини в світі звуків, відповідно до набуття елементарних музично-звукових уявлень і формування образно-слухового досвіду.

Концентрованим «ядром» музичної обізнаності школярів є їх *музикознавча (музично-теоретична) діяльність*, що передбачає ознайомлення учнів із сутністю, основними історичними віхами та персоналіями музичного мистецтва, усвідомлення особливостей і засобів виразності музичної мови, провідних музичних понять і термінів тощо.

Накопичення фонду музичних знань є необхідною умовою повноцінного становлення музичної культури людини. Ознайомлення учнів із походженням, сутністю та специфікою музичного мистецтва, з життям і творчістю видатних композиторів і виконавців, з основами музичної стилістики, фольклористики, інструментознавства, закладає підвалини свідомого ставлення до мистецтва звуків, формує музичний світогляд, розширює загальну ерудицію людини. Опанування та вільне володіння основними музичними поняттями й термінами сприятиме більш глибокому розумінню музичної мови, поліпшенню орієнтації в жанрах, стилях і напрямках мистецтва, формуванню музичного смаку тощо.

Попри теоретичний характер такої інформації, плідне спілкування з музикою як емоційно насиченим мистецтвом має ґрунтуватися на музичному сприйманні та різних видах виконавської практики й вимагає від слухача єдності раціональних і емоційних процесів.

Музикознавчий компонент передбачає два основні напрями опанування учнями теоретичних основ музичного мистецтва:

- ознайомлення із загальними музикознавчими відомостями про музику як вид мистецтва, історію її розвитку, основні стилі та напрями, творчість композиторів і виконавців, жанри музики тощо;
- опанування музичної термінології, основних засобів музичної виразності (мелодія, метроритм, темп, динаміка, гармонія, тембр тощо), здобуття уявлення про основи нотного запису музики тощо.

Практична реалізація першого напрямку нерозривно пов'язана зі слухацькою практикою. Так, абсолютна більшість «звернень» до музики супроводжується інформацією про її види, жанри, творців, яка поступово розширюється протягом усього навчання у школі. Методичними формами подання такої інформації є художня (згодом науково-публіцистична) розповідь, оповідання, словникове визначення, що доповнюються портретами композиторів, ілюстраціями, узагальнювальними схемами тощо.

Інколи теоретична інформація втілюється в поетичну форму, завдяки чому привертає увагу школярів, краще запам'ятовується. Доцільно застосовувати методи, спрямовані на активізацію дитячої уваги (вірші, ребуси, загадки, малюнки, схеми, словникову інформацію тощо). Диференційована таким чином інформація стає легкою та необтяжливою для сприймання та засвоєння.

Другий напрям музикознавчої діяльності (опанування музичної термінології, загального уявлення про основи нотного запису музики тощо) вимагає дати учням достатній і необхідний для культурної людини запас музично-теоретичних знань, не перевантажуючи їх суто фаховою інформацією, що не знадобиться в житті. Такий підхід є плідним, наприклад, щодо вокального виховання школярів, де раціональними є пропозиції організовувати вокальну діяльність учнів «з орієнтацією на нотний запис».

Процес формування музично-теоретичних знань відбувається поступово й нерозривно пов'язаний із набуттям практичних умінь і навичок слухання та виконання музики. Умовами успішного засвоєння молодшими школярами музично-теоретичного матеріалу є цікава та доступна форма його викладу, нерозривний зв'язок теоретичних відомостей із «живою» музикою.

Характерною особливістю підручників «Мистецтво» є подання музично-теоретичних відомостей в проблемно-пошуковій, ігровій, віршованій, казковій формі – так, щоб дитина легко розуміла та міцно засвоювала навчальний матеріал.

Запам'ятати теоретичні відомості допомагає система «правил», де в рамках подані лаконічні виклади знань

Тема 2.4. Організація слухацької та виконавської діяльності молодших школярів

Організація музичного сприймання

Музичне сприймання на уроці найбільш істотно представлене окремим видом діяльності, який традиційно визначають як *слухання* або *слухання-сприйняття*. Проте розвиток дітей у цьому напрямку відбувається в різних видах музично-творчої діяльності учнів.

На початкових етапах навчання вчитель зазвичай стикається з проблемою різнорівневої дошкільної підготовки учнів до слухання музики, що суттєво гальмує динаміку музичного навчання школярів. Тому формування в них слухацьких навичок з перших уроків постає провідним завданням учителя.

З метою набуття первинних слухацьких навичок учитель з перших уроків націлює дітей на цілеспрямоване сприйняття звуків, уміння концентрувати увагу на слухацьких враженнях («Слухаємо тишу», «Що так звучить?» і т.п.). Вправи на «слухання тиші» періодично повторюються до вироблення стабільних навичок сприймання: слухати твір від початку до кінця, стежити за його побудовою тощо.

Важливо не лише сформувати в дітей зовнішні ознаки «правильного» слухання, а й навчити їх чутливо та глибоко проникати в зміст музики. Тому сприймання творів доцільно супроводжувати елементами аналізу їхнього змісту, характеру, засобів виразності (голосно – тихо, швидко – повільно тощо).

Для правильної організації музичної освіти школярів важливим є питання оптимального добору слухацького репертуару (художньо цінні, короткі за тривалістю, виразні за музичною мовою, яскраво-образні за змістом твори). Найбільш відповідними є пісні, зразки дитячої програмної музики, яскраві номери опер і балетів (на казкові сюжети) тощо.

Репертуар для слухання доцільно обирати у відповідності до навчальної теми. Доцільно зберігати баланс щодо використання музики в запису і «живому» виконанні.

У контексті побудови навчальної теми музичне сприймання може бути подане на будь-якому етапі уроку. Проте позитивно зарекомендувала себе *типова методика ознайомлення дітей із музичними творами*, що передбачає такі послідовні етапи:

- попередню розповідь про твір, його автора, історію написання тощо, за бажанням – згідно з поданим у підручнику текстом;
- первинне слухання музики в запису або безпосередньому, «живому» виконанні вчителем та його евристичне обговорення;

- повторне (цілісне або фрагментарне) сприймання твору з різноманітними видами його практичного «опрацювання».

Важливим напрямом слухацької діяльності є ознайомлення дітей із творчістю видатних композиторів і виконавців. З цією метою слухання музики доцільно супроводжувати розповіддю про її автора чи історію написання твору, про його жанрові особливості, бесідою про музичні враження, засоби виразності тощо.

Можливі інші варіанти організації слухання музики: без вступної бесіди або пояснення, без оголошення назви або автора, з попереднім прогнозуванням характеру та настрою музики згідно з програмною назвою чи літературним сюжетом тощо.

Серед методів оптимізації процесу слухання музики в початковій школі дослідники називають: контрастне зіставлення музичних творів, використання поетичних і прозових текстів, метроритмічних супроводів («оркестровка» музичних творів), проспівування окремих мелодичних тем, тембрально різноманітне повторення музики у виконанні різних інструментів, ансамблів, оркестрів, пов'язування музичного сприймання з рухом, малюванням, розфарбовуванням тощо. Використання літературних і живописних творів є дієвим засобом підсилення емоційного впливу музики на дитину та сприяє оптимізації її слухацької діяльності й формуванню культурної компетентності.

Приклади інших методів і прийомів активізації музичного сприймання молодших школярів у підручниках: жанровий чи структурний аналіз твору за допомогою вокалізації мелодій, малюнків, схем; порівняння одностанових, однойменних чи схожих за змістом творів; порівняння однойменних, близьких чи схожих за змістом творів різних мистецтв; імпровізування або створення елементарного ритмічного супроводу на дитячих чи ударних музичних інструментах (до повторного слухання музичного твору); творчі види діяльності: складання назв, сюжетів, віршів за враженнями від музики, добір репродукцій, «малювання» музики тощо; музично-ритмічні рухи: показ умовними рухами характеру звучання, крокування під маршову музику, складання танцювальних композицій, проведення рухових вікторин на основі репертуару для слухання тощо.

Часто виникає проблема накопичення активного слухацького досвіду школяра, адже дитина вельми швидко забуває музику, що прозвучала на попередніх уроках. Для забезпечення більш міцного засвоєння варто заохочувати самостійне слухання музики дітьми, а також періодично «повертатися» до прослуханих творів, зокрема у вигляді музичних вікторин чи ігор типу «Впізнай мелодію», «Визнач твір», «Музичний карнавал» на підсумкових уроках.

Організація виконавської діяльності

Український школяр наділений природною, генетично закладеною схильністю до співу та самовираження у музично-інструментальній і пластичній імпровізації, а уроки мистецтва мають величезні можливості для реалізації різноманітних практично-творчих форм виконавства.

У галузі виконавства передбачено формування знань, умінь і навичок учнів стосовно різних форм практичної виконавської діяльності, зокрема:

- *вокальне музикування* (дихальні та вокальні вправи, розспівування, розучування і виконання поспівок і пісень, вокальна імпровізація; сольний, ансамблевий і хоровий спів тощо),
- *елементарне інструментальне музикування* (гра на шумових і дитячих музичних інструментах, інструментальна імпровізація, застосування підручних засобів і жестів, що звучать, тощо),
- *синтетичні види виконавської діяльності* (виконання музично-ритмічних рухів і хореографічних композицій, театралізація музичного матеріалу, інсценування та виконання в ролях тощо).

Вокальна робота з учнями, що є невід'ємною складовою кожного уроку мистецтва, спрямовується на послідовне формування співацької культури молодших школярів. Важливим етапом цього процесу є опанування первинними вокальними уміннями та навичками: правилами співу, співацькою поставою і диханням, диригентськими жестами (увага, дихання, спів) тощо.

Вокальні навички формуються й удосконалюються під час опрацювання розспівок і поспівок, дитячих закличок і забавлянок різного рівня складності, фольклорне й сучасне розмаїття яких представлене у підручниках. На початкових етапах навчання у поданні вокальних вправ широко використовується наочність: графічні схеми побудови мелодії, «сходинки» й «драбинки», застосування співу з орієнтацією на нотний запис, зображення ритмічного та звуковисотного руху за допомогою умовних позначок (геометричних фігур, квіточок, листочків, сніжинок тощо).

Вимоги до *добору музичного репертуару* для співу: гуманістична спрямованість і доступність змісту, відповідність вокальним можливостям учнів, баланс фольклорних і композиторських пісень, їх різножанровість і різнохарактерність, календарний або тематичний принципи подання. Вокальний репертуар може бути доповнено фольклорним, національним, етнорегіональним пісенним матеріалом за вибором педагога і самих учнів.

Зазвичай вокальна сфера виконавства в системі загальної музичної освіти представлена *хоровим співом*, який доцільно доповнювати *сольними й ансамблевими* формами співу, які створюють сприятливі умови для виявлення індивідуальності сприймання та власної виконавської інтерпретації музики.

Вокальні твори мають надавати можливості для впровадження різноманітних творчих видів діяльності. Так, традиційну роботу над піснею можна доповнювати інсценуванням, виконанням у ролях, імпровізуванням підголосків, музичного супроводу і ритмічних рухів, імітуванням гри на уявних музичних інструментах, варіюванням, складанням виконавського плану і т.п.

Для оптимізації роботи над вокальними творами в підручниках подані тексти пісень, а також схеми, що наочно відображують ритмічний рисунок або рух мелодії; питання щодо змісту, образної сфери, музичної мови, структури твору; завдання для урізноманітнення виконавської діяльності (у тому числі під рубрикою «Попрацюймо разом!»); візуальні матеріали – ілюстрації, малюнки, репродукції картин, – що збагачують образне сприймання пісні.

Елементарне музикування традиційно представлене грою на дитячих музичних інструментах та іншими видами власного «творення музики». Різні форми такого виконавства – ритмічні оркестри, супроводи до пісень, створення інструментальних та пластичних композицій тощо – є серед найулюбленіших видів діяльності школярів, особливо молодшого віку.

Це зумовлює потреби формування в учнів відповідних виконавських навичок, зокрема в таких напрямках: ознайомлення школярів із найбільш поширеними дитячими, народними та шумовими інструментами й прийомами гри на них; формування навичок сольного відтворення простих ритмічних мотивів за простою ритмічною партитурою; формування умінь колективної (ансамблевої) гри на музичних інструментах, що передбачає координованість дій виконавців; практику застосування творчих видів діяльності – добору музичних інструментів, створення (імпровізації) ритмічних супроводів до пісень, танцювальних і маршових п'єс тощо.

Поширеними на сучасному уроці є завдання, спрямовані на виконання простих ритмічних партитур. Крім інструментів, доцільно «залучати до роботи» підручні засоби (палички, олівці, дитячі іграшки тощо), а також руки та ноги дітей – оплески, кроки, притопування, щиглики тощо (за К.Орфом, «звучні жести»).

У контексті організації елементарного музикування цікавими для учнів є пропозиції виготовити власні, саморобні інструменти: барабан (кастрюлька або картонна коробка), маракаси (баночки з різними крупами) або, наприклад, оригінальний духовий інструмент.

Завдяки різноманітним формам роботи, процес елементарного музикування надає можливості ознайомлення з музично-теоретичними відомостями, засобами музичної виразності, структурними елементами простих форм (куплетної, дво- і тричастинної, рондо) тощо.

Синтетичні форми виконавської діяльності (музично-ритмічні рухи у вигляді крокувань, «вільних» танців і диригування, «пластичного інтонування», інсценування пісень, музично-рухливих вікторин тощо) є невід’ємним елементом музичних занять у початковій школі.

Впровадження в роботу *музично-ритмічних рухів* зумовлено, насамперед, введенням до змісту музичної освіти пісень-танців – традиційної фольклорної форми виконавства. Наприклад, на уроках мистецтва учні мають змогу ознайомитися з піснями, які зазвичай супроводжуються рухами: українськими народними «Корольок», «Два півники», «Подольночка», французьким «Танцем каченят», піснями «Ой заграйте, дударики» А. Філіпенка тощо.

Крім пісень-танців і танцювальних пісень, доцільно застосовувати інші різноманітні види музично-ритмічної діяльності:

- крокування, вільне диригування, пластичне інтонування мелодій, імітацію гри на уявних музичних інструментах,
- інсценування та рольове виконання пісень («Два півники», «Ходить гарбуз по городу» та ін.),
- створення танцювальних композицій, проведення фізкультхвилинок та рухових вікторин тощо.

Завдяки різноманітним формам роботи, процес елементарного музикування та синтетичного опрацювання музичних творів надає можливості ознайомлення із засобами музичної виразності, структурними елементами простих форм (куплетної, дво- і тричастинної, рондо тощо), з різними стилями та жанрами музики. Наприклад, для практичного закріплення знань щодо пісні, танця та маршу як «трьох китів музики» доцільно запропонувати рухову вікторину.

Використання музично-рухової та іншої активної діяльності є необхідною умовою цікавої та доцільної побудови кожного уроку. У таких вправах дитина може активно виразити своє відчуття музики, удосконалює здатність координувати жести, вчиться рухатися красиво та гармонійно. За допомогою музично-ритмічної діяльності вчитель може урізноманітнити урок, задовольняючи природну потребу молодших школярів у русі й частій зміні видів діяльності; цей вид роботи безпосередньо спрямований на збереження та поліпшення фізичного здоров’я дітей.

Разом із тим, слід мати на увазі, що використання активної діяльності потребує помірності. У початкових класах оптимальною є така побудова уроку музики, коли зовні «спокійні» види діяльності чергуються з рухливими. Небажано вживати надто енергійні та жваві вправи, після виконання яких діти довго не можуть вгамуватися та приступити до іншої роботи. Надмірне прагнення наситити урок музично-ритмічними рухами може призвести до руйнування його цілісності.

Тема 2.5. Виховний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва

Виховний компонент розглядається як один з провідних орієнтирів мистецької освіти, що реалізується в напрямках власне музичного, загальнокультурного та гармонійного особистісного (морального, емоційно-естетичного, національного, патріотичного, інтернаціонального, трудового, комунікативного, екологічного, валеологічного) виховання школярів.

Власне музичне виховання школярів забезпечується різними формами та методами становлення навичок спілкування з музикою та створенням виховних ситуацій, спрямованих на їх практичну реалізацію в умовах самостійної культурно-дозвілєвої діяльності. Значну увагу приділено вихованню любові до музики та усвідомленню необхідності власного музичного вдосконалення.

Первинні навички музично-етичної культури молодших школярів безпосередньо виявляються та формуються в організаційних елементах навчальної діяльності: вході та виході з класу під музику, виконанні музичного вітання та прощання тощо. Розпочинаючись з перших уроків мистецтва, виховання культури спілкування з музикою триває протягом усього навчання, поступово поглиблюючи відповідні знання, вміння та навички дітей.

При організації виховної роботи надзвичайно важливо забезпечити органічність і ненав'язливість педагогічного впливу та вкрай небажано перетворити процес формування навичок музично-культурної поведінки на докучливе «читання нотацій». Тому інформацію цього спрямування доцільно втілювати не лише в «серйозні» форми вказівок і правил, а й у цікаві, захоплюючі, гумористичні, на кшталт улюблених дітьми «шкідливих порад», казок, оповідань тощо.

Не менш важливим є виховання *любові до музики та прагнення до музичного вдосконалення*. Важливими умовами забезпечення цього процесу є: створення на уроці творчої, цікавої, психологічно безпечної, комфортної та невимушеної атмосфери художнього спілкування з мистецтвом; оптимальний добір музичних творів із наданням дітям можливостей їх вибору згідно з власними уподобаннями; забезпечення оптимального балансу між народною та професійною, вокальною й інструментальною, класичною та сучасною музикою; різноманітність видів музично-творчої діяльності, що створює передумови для творчої активності й художньої самореалізації учнів; забезпечення можливостей для успішного музичного навчання учнів із різним рівнем музичних здібностей тощо.

Загальнокультурне виховання учнів відбувається в напрямках формування потреб у мистецтві та культурі як необхідній частині людського життя; розвитку «мистецько-національних» і «мистецько-інтернаціональних» якостей; становлення культури сприймання та розуміння творів різних видів мистецтва; особистісного «привласнення» культурних надбань, національних і загальнолюдських культурних цінностей тощо.

Різноманітні національно-виховні напрями пронизують зміст поданих у підручниках навчальних текстів, дидактичних віршів і казок. Паралельно з фольклорним аспектом, протягом усього терміну навчання відбувається послідовне ознайомлення з професійною музикою України: відомостями про життя і творчість провідних представників національного музичного мистецтва. Суттєвого виховного значення в змісті музичної освіти школярів набуває ознайомлення з кобзарським мистецтвом – його історією, жанровими особливостями, зразками творів, постатями видатних кобзарів.

Передумовами *полікультурного, «музично-інтернаціонального» виховання* школярів є ознайомлення з піснями, танцями та мистецькими традиціями різних народів, з життям і творчістю видатних діячів світової музичної культури. Зокрема, у підручниках для початкової школи запропоновані для розучування зразки польського, чеського, латиського, естонського, французького, бразильського, норвезького дитячого фольклору тощо. Протягом усього курсу навчання музики школярі дізнаються про життя і творчість видатних представників світової музичної культури, ознайомлюються з мистецтвом і культурними традиціями відповідних країн та епох.

Іншим напрямом загальнокультурного виховання школярів є становлення *культури сприймання та розуміння творів різних видів мистецтва*: образотворчого, літературного, хореографічного, театрального, декоративно-прикладного тощо. Формування навичок культури «спілкування» з цими мистецтвами відбувається не ізольовано від власне музичної діяльності, а принагідно – відповідно до основного змістового стрижня навчальних тем.

Різнобічне виховання особистості на уроках мистецтва конкретизується в широкому спектрі естетичних, моральних, національно-патріотичних, інтернаціональних, комунікативних, етичних, трудових, вольових, валеологічних, екологічних якостей дитини.

Суттєвим фактором різнобічного виховання школярів стають: загальне гуманістичне спрямування музичної освіти, що виявляється в орієнтації на інтереси, потреби, вікові особливості дитини, у прагненні залучити її до ідеалів краси, духовності, добра; виховний потенціал навчальних тем (дидактичних завдань, текстів, віршів і казок) і репертуару для слухання й виконання; ненав'язливий виховний супровід різних форм музично-естетичної діяльності.

Тема 2.6. Розвивальний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва

Уроки мистецтва мають значні можливості щодо музично-творчого, загальнокультурного та загального розвитку молодших школярів. При цьому враховується, що для сфери власне музичного розвитку дитини шкільний урок є основною та часто єдиною формою реалізації, тоді як загальнокультурний і загальнорозвивальний вплив відбуваються в початковій ланці освіти при вивченні різних предметів.

Конкретні форми, методи та прийоми організації музично-розвивальної діяльності спрямовуються на розвиток музичного слуху, чуття ритму, вокальних і інструментальних виконавських здібностей, творчий розвиток молодших школярів. З цією метою учням пропонуються різноманітні методи слухання музики; сольні, ансамблеві та колективні форми музикування; вокальні, ритмічні, пластичні імпровізаційні вправи тощо. Завдання евристичного й креативного типу, спрямовані на творчий розвиток дітей, мають бути присутні в усіх видах навчальної музично-естетичної діяльності.

Принагідно методичний апарат збагачується розвивально-творчими завданнями загальнокультурного та загального спрямування, зокрема, на розвиток: зв'язного мовлення, мовленнєвої емоційності, літературно-творчих здібностей; уваги та спостережливості, слухової, зорової й тактильної пам'яті, швидкості й оригінальності мислення, навичок розумових дій; організаційних, контрольних-оцінних, графічних та інших загальнонавчальних здібностей; фізичного здоров'я, точності й координації рухів тощо.

Реалізація розвивальних завдань базується на «класичних» методичних засадах, проте має певні особливості, що стосуються специфіки шкільної музичної освіти й організації різних видів музично-естетичної діяльності.

По-перше, передбачено паралельність і тісний взаємний зв'язок власне музичних, загальнокультурних і загальнорозвивальних впливів на особистість, які взаємно підпорядковані одне одному.

По-друге, важливою методичною умовою є забезпечення можливості повноцінної музично-творчої діяльності: різноманітної, відповідної віковим особливостям і можливостям дітей і, нарешті, цікавої та привабливої для них.

По-третє, плануючи розвивальний навчальний процес на уроці мистецтва в загальноосвітній школі, вчителів слід пам'ятати, що:

- розвиток дитини відбувається систематично та поступово в практичній діяльності, з урахуванням конкретних умов і особливостей певного класного колективу, а також індивідуальних можливостей кожного школяра;

- процес власне музичного розвитку має підпорядковуватися беззаперечному правилу: недостатність природних даних не повинна завдавати дитині моральних страждань і спричиняти формування комплексу меншовартості;
- навчання має будуватися так, аби кожний школяр (незалежно від рівня власне музичного розвитку) міг досягти успіху в певному виді музично-естетичної діяльності на уроці.

Кожний конкретний урок є самостійною завершеною ланкою та, разом з тим, складником єдиного музично-педагогічного процесу. Тому урок має розв'язувати тактичні завдання певного етапу розвитку учнів і, водночас, враховувати стратегічні завдання всього процесу музичної освіти. Отже, попри всю важливість розвивального компонента музичної освіти школярів, педагог має пам'ятати: розвиток дитини є не самоціллю, а засобом виховання гармонійної, творчої й просто щасливої дитини.

Підсумовуючи розгляд процесуально-методичних особливостей формування музичної культури молодшого школяра, наголосимо: головним фактором ефективності реалізації методичного апарату та розв'язання культуротворчих завдань музичної освіти постає особистість учителя, адже саме він забезпечує педагогічні умови, важливі для культурного зростання дитини.

3. ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦИФІКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»

Відповідно до змісту навчального матеріалу, до кожної теми запропоновано систему запитань і завдань, спрямованих на закріплення та творче опрацювання навчального матеріалу.

Зазначені запитання та завдання повністю відповідають послідовності подання навчальних тем і можуть бути використані для проведення практичних занять за дисципліною.

У поданих завданнях як дидактичні приклади для аналізу та наслідування використано матеріали чинних підручників Ольги Лобової, зокрема:

1. Лобова О. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Школяр, 2023. 144 с.
2. Лобова О. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 2 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Школяр, 2024. 144 с.
3. Лобова О. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Школяр, 2020. 144 с.
4. Лобова О. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 4 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Школяр, 2021. 176 с.

Проте для самостійного виконання практичних завдань студенти можуть застосовувати будь-яку чинну навчальну літературу (підручники та посібники), рекомендовану Міністерством освіти і науки для використання в закладах загальної середньої освіти.

Перелік запитань і завдань за навчальними темами

Тема 1.1. Нормативне забезпечення музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі

1. Назвіть документи, які є нормативною основою музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі. У чому Ви вбачаєте їх інноваційність?
2. Ознайомтесь з матеріалами, що стосуються мистецької освітньої галузі, в чинних нормативних документах:

- Державний стандарт початкової освіти.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>
- Типові освітні програми.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>

3. Сформулюйте мету мистецької освітньої галузі за державним стандартом початкової освіти. Висловіть власне ставлення до зазначеного положення.
4. Ознайомтесь із теоретичними положеннями щодо мистецької освіти школярів у Типових освітніх програмах і заповніть порівняльну таблицю:

	<i>Типова освітня програма під кер. О.Я Савченко</i>	<i>Типова освітня програма під кер. Р.Б.Шияна</i>
<i>Мета мистецької освітньої галузі</i>		
<i>Завдання мистецької освітньої галузі</i>		
<i>Змістові лінії мистецької освітньої галузі</i>		
<i>Структурні напрями вимог до обов'язкових результатів навчання</i>		

5. Ознайомтесь зі змістом і результатами мистецької освіти молодших школярів у Типових освітніх програмах. Які результати Ви вважаєте найбільш важливими для сучасної дитини?
6. З'ясуйте, через які інтегровані курси або предмети може бути реалізовано мистецьку освітню галузь в сучасній школі за чинними освітніми програмами.
7. Висловіть власне ставлення до створення інтегрованого курсу «Мистецтво». Чи готові Ви до викладання цього навчального предмета?

Тема 1.2. Ключова культурна компетентність школярів як провідний орієнтир мистецької освіти в Новій українській школі

1. Охарактеризуйте сутність компетентнісного підходу. Обґрунтуйте його значення для сучасної освіти.
2. Випишіть ключові компетентності, покладені в основу компетентнісного підходу. Поясніть їх важливість для розвитку особистості дитини.
3. Прочитайте висловлювання академіка Олександри Савченко. Доведіть його актуальність в сучасних умовах.

«У сучасній школі реалізація гуманістичних цінностей має бути спрямована на підвищення культури і самоцінності особистості, прилучення дітей до національних і загальнолюдських цінностей, а це потребує посилення культурологічної спрямованості освіти».

4. Занотуйте визначення культурної компетентності школяра. Запропонуйте власне трактування та складники зазначеної якості.
5. Стисло схарактеризуйте такі напрями формування культурної компетентності молодших школярів:
 - розвиток культурної спрямованості учнів;
 - становлення культурної обізнаності дитини;
 - культурний розвиток молодших школярів;
 - виховання в учнів культури спілкування з мистецтвом.
6. Поміркуйте, яким чином може відбуватись національно-культурне та інтеркультурне виховання учнів на уроках мистецтва.
7. Розгляньте дидактичні матеріали з підручника «Мистецтво. 4 клас» (11, с.63). Поясніть, які компетентності може бути сформовано в запропонованій діяльності.

«Молитва за Україну». Музика *Миколи Лисенка*, слова *Олександра Кониського*

Музикою святих храмів звучить молитва – звернення до Бога або святих.

Щиру «Молитву за Україну» написав **Микола Лисенко** – засновник української класичної музики. Велична та прониклива музика цього хорового твору – палке прохання щасливого майбуття для рідного краю.

Послухай твір. Про що в ньому йдеться? Якими засобами створено щирий і піднесений характер музики?

Тема 2.1. Зміст і особливості підручників «Мистецтво» в Новій українській школі

1. Розгляньте форзац підручника «Мистецтво. 2 клас». Який підхід до організації змісту сучасної мистецької освіти на ньому реалізовано?

2. Укажіть, сфери яких мистецтв є домінуючими в сучасних підручниках мистецтва згідно з вимогами Державного стандарту й освітніх програм.
3. Обґрунтуйте доцільність застосування системи орієнтування в сучасних підручниках інтегрованого курсу мистецтва.
4. Поміркуйте, яку роль в організації музичної освіти молодших школярів відіграють структурні рубрики підручника: «Попрацюймо разом», «Хвилинка-говоринка», «Це цікаво знати», «Мистецькі поради».
5. З'ясуйте дидактичне призначення підрозділів «Сторінки-повторинки». Скільки таких комплексів у змісті кожного підручника?
6. Розкрийте сутність підрозділу «Твої мистецькі канікули». Поміркуйте, на реалізацію яких ключових компетентостей його спрямовано?
7. Поясніть, яку роль відіграють QR коди в сучасних підручниках інтегрованого курсу мистецтва. Які ще можливості має підручник щодо формування ключової інформаційної компетентності учнів?

Тема 2.2. Становлення музичної спрямованості молодших школярів на уроках мистецтва

1. Поясніть, чому важливо розвивати музичну спрямованість молодших школярів. У чому ви вбачаєте складність зазначеного процесу?
2. Поміркуйте, яку роль відіграє особистість учителя щодо ефективності розвитку музичної спрямованості молодших школярів.
3. З'ясуйте, у чому полягає відмінність формування зовнішніх і внутрішніх музично-ціннісних орієнтацій молодших школярів.
4. Розкрийте мотиваційну роль музичного сприймання та виконавської діяльності учнів щодо розвитку їхньої музичної спрямованості.
5. Розгляньте фрагмент дидактичного завдання з підручника «Мистецтво. 2 клас» (с. 34). Яким чином поданий навчальний матеріал виконує мотиваційну функцію?

Прочитай вірш. Пропущені слова додавай за малюнками (скільки рисочок – стільки складів).

Про що мистецтво
розповість?
Про все, що є на світі!
Як здійнялась ____ ввись
й розтанула у літі.

Як ____ в синіх небесах
промінням землю гріє,
про кожну ____ у лісах,
про спогади та мрії.

6. Розгляньте фрагмент з підручника «Мистецтво. 4 клас» (с. 77). Запропонуйте власний варіант рубрики «Це цікаво знати!» для учнів початкової школи.

----- Це цікаво знати! -----

- «Jingle Bells» – перша пісня, яку виконали в космосі. Це зробили пів століття тому американські астронавти.
- Українську версію пісні було записано лише за один день, а змонтовано – протягом трьох днів.
- «Героями» відеозапису стали шестеро безпритульних цуценят, які завдяки кліпу знайшли добрих і турботливих господарів.

7. Наведіть приклади дидактичних ігор і поясніть їх вплив на розвиток інтересу учнів до музичної діяльності.

Тема 2.3. Формування музичної обізнаності й ознайомлення молодших школярів з музично-теоретичним матеріалом

1. Розкрийте сутність музичної обізнаності молодших школярів. Чим зумовлено виокремлення в її структурі двох провідних компонентів:

- музично-теоретичні знання;
- практичні уміння та навички в галузі музичного мистецтва.

2. Поясніть, що включає та яку роль відіграє ознайомлення учнів із загальними музикознавчими відомостями.

3. Розгляньте «Квітку мистецтв» з підручника «Мистецтво. 2 клас» (с. 8). З'ясуйте роль цього схематичного зображення щодо формування музичної обізнаності учнів.

4. Розгляньте дидактичне завдання з підручника «Мистецтво. 2 клас» (с. 108). Обґрунтуйте доцільність такої форми подання музично-теоретичної інформації.

Пригадай, що ти знаєш про гучні і тихі звуки в музиці. Склади слово і дізнаєшся, як називають гучність (силу) музичного звучання.

5. Знайдіть у підручниках інтегрованого курсу мистецтва дидактичну казку або вірш, спрямовані на формування музичної обізнаності учнів. Проаналізуйте зміст цього дидактико-літературного твору.

6. Спробуйте самостійно створити дидактичну казку або вірш, спрямовані на формування музичної обізнаності учнів.

7. Наведіть приклади дидактичної гри, спрямованої на формування музичної обізнаності учнів.

Тема 2.4. Організація слухацької та виконавської діяльності молодших школярів

Запитання і завдання до матеріалу щодо слухацької діяльності:

1. Поясніть, чому формування навичок сприймання та виконання музики є одним з провідних напрямів формування музичної обізнаності молодших школярів.
2. Поміркуйте, з якими проблемами стикається вчитель при організації музичного сприймання на початкових етапах навчання дітей. Які навички слухання музики важливо сформувати в учнів початкових класів?
3. Виокреміть вимоги до добору музичного репертуару для слухання на уроках мистецтва в початкових класах.
4. Розкрийте алгоритм ознайомлення молодших школярів з музичним твором. Чи може він змінюватись у конкретній навчальній ситуації?
5. Прочитайте приклад розповіді про музичний твір з підручника «Мистецтво. 4 клас» (с. 85). Проаналізуйте дидактичне значення цієї розповіді.

Клод Дебюссі. «Маленький пастух», «Ляльковий кек-уок» (із сюїти «Дитячий куточок»)

Понад століття тому французький композитор **Клод Дебюссі** написав сюїту «Дитячий куточок», яку присвятив своїй доньці Еммі.

У цьому творі шість п'єс, що відображають дитячі захоплення, улюблені іграшки й розваги.

П'єса «Маленький пастух» – це музичний портрет пастушка, що награв свій мелодійний наспів. А в п'єсі «Ляльковий кек-уок» (з англ. – «*Похід за пирогом*») передано веселий танець ляльки.

6. Створіть власну розповідь та евристичну бесіду щодо музичного твору на вибір.
7. Розгляньте дидактичне завдання до ознайомлення дітей із жанром коломийки з підручника «Мистецтво. 4 клас» (с. 55).

Опиши характер музики. Чи є в ній контрастні частини?

Проплескай ритмічний рисунок, що є основою коломийки:

Наведіть інші приклади методів і прийомів активізації музичного сприймання молодших школярів.

Запитання і завдання до матеріалу щодо виконавської діяльності молодших школярів:

1. Узагальніть різновиди виконавської діяльності молодших школярів. Наведіть приклади вокальної, інструментальної та синтетичної музично-виконавської діяльності.
2. Схарактеризуйте особливості формування вокальних навичок учнів початкової школи. Наведіть приклади.
3. Розкажіть про організацію елементарного музикування на уроках мистецтва. Поясніть, що таке «звучні жести».
4. Розгляньте та проаналізуйте підсумкове завдання з підручника «Мистецтво. 4 клас» (с. 73).

6. Об'єднайтесь у групи. Проведіть конкурс на краще виконання пісень про зиму, колядок і щедрівок:

з танцювальними
рухами

з елементами
вертепу

із супроводом на
шумових інструментах

5. Поміркуйте, якими ще видами музично-творчої діяльності можна збагатити традиційне виконання пісень на уроках мистецтва.
6. Розгляньте та проаналізуйте практичне завдання з підручника «Мистецтво. 4 клас» (с. 125). Які види виконавства в ньому представлені?

Попрацюймо разом!

Пригадайте пісню за малюнком. Уявіть себе акторами. Оберіть виконавців ролей Гарбуза та інших овочів. Виконайте пісню у ролях.

7. Сформулюйте вимоги до добору та використання вокальної, інструментальної, музично-рухової та іншої активної діяльності молодших школярів на уроках.

Тема 2.5. Виховний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва

1. Доведіть можливість і важливість реалізації вихованого компоненту музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва.
2. Поясніть, як відбувається виховання в молодших школярів культури спілкування з мистецтвом. Наведіть приклади.
3. Розкрийте можливості музичної освіти щодо загальнокультурного виховання молодших школярів.
4. Поміркуйте, які напрями різнобічного виховання особистості може бути реалізовано в процесі музичної освіти молодших школярів.
5. Які жанри музичного фольклору сприяють національно-патріотичному вихованню дітей?
6. Розкрийте можливості музичної освіти щодо інтеркультурного виховання молодших школярів.
7. Розгляньте дидактичні матеріали з підручника «Мистецтво. 4 клас» (с.12). Проаналізуйте їх виховний потенціал.

Послухай і розучи пісню. Співай її виразно, з почуттям. Визнач основну ідею цього твору.

НЕМАЄ УКРАЇНИ БЕЗ КАЛИНИ

Музика М. Ведмедері, слова Г. Клок

1. Немає України без калини,
як і нема без пісні солов'я.
А ми – народ,
зернина від зернини,
в біді і в щасті – ми одна сім'я.
2. Немає України без тополі,
як і нема без сонця сяйва дня.
Ти без коріння – перекотиполе,
а корінь там, де вся твоя рідня.
3. Немає України без вербиці,
без сивого Славутича-Дніпра.
Нап'юся живодайної водиці,
в ній зачерпну любові і добра!

Назви згадані в пісні символи України.
Які мистецькі символи можна до них додати?

Тема 2.6. Розвивальний потенціал музичної освіти молодших школярів на уроках мистецтва

1. Доведіть можливість і важливість реалізації розвивального компоненту музичної освіти. Укажіть основні напрями розвитку молодших школярів у процесі музичної освіти.
2. Назвіть основні види діяльності, що сприяють розвиткові музичних здібностей молодших школярів (музичного слуху, чуття ритму тощо).
3. Розкрийте можливості музичної освіти щодо розвитку виконавських здібностей учнів у галузі співу та інструментального музикування.
4. Наведіть приклади творчого розвитку молодших школярів у процесі музичної освіти.
5. Поміркуйте, яким чином на уроках мистецтва може відбуватись розвиток мовлення та пам'яті учнів початкової школи.
6. Наведіть приклади музичних завдань, що сприяють фізичному розвитку молодших школярів.
7. Розгляньте дидактичні завдання з підручника «Мистецтво. 3 клас» до пісень «Чобітки мої червоні» (с.26) та «Чому ведмідь узимку спить» (с.79). Проаналізуйте розвивальний потенціал запропонованої діяльності.

~~~~~ **Попрацюймо разом!** ~~~~~

Влаштуйте за змістом пісні маленьку виставу: розподіліть ролі; зображайте міміку, рухи, ходу, голоси персонажів пісні.

~~~~~ **Попрацюймо разом!** ~~~~~

Для виконання пісні об'єднайтесь у дві групи. Перша група проплескує ритм пісні, а друга відбиває її метр на шумових інструментах.

4. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ «СПЕЦИФІКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ»

Вивчення вибіркової дисципліни передбачає формування у студентів таких **знань**:

- Теоретичні основи викладання мистецької освітньої галузі в НУШ (нормативне забезпечення, мету, завдання, загальний зміст).
- Методична специфіка музичної освіти молодших школярів у контексті викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в освітньому процесі Нової української школи (відповідні методи, прийоми, технології мистецького навчання тощо).
- Освітні, розвивальні та виховні можливості сучасних підручників інтегрованого курсу «Мистецтво» щодо музичної освіти молодших школярів у закладах середньої освіти.

У результаті засвоєння знань у студентів мають бути сформовані такі **уміння**:

- Аналізувати й застосовувати теоретичні основи викладання мистецької освітньої галузі в НУШ (нормативне забезпечення, мету, завдання, загальний зміст).
- Ураховувати специфіку методичних аспектів музичної освіти молодших школярів у контексті викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в освітньому процесі Нової української школи.
- Застосовувати відповідні методи, прийоми, технології мистецького навчання молодших школярів у контексті викладання інтегрованого курсу «Мистецтво».
- Реалізовувати на практиці освітні, розвивальні та виховні можливості сучасних підручників інтегрованого курсу «Мистецтво» щодо музичної освіти молодших школярів у закладах загальної середньої освіти в умовах НУШ.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання магістрантів є:

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень,
- тести,
- проєкти,
- реферати,
- есе,
- залік,
- інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	A відмінно	Високий рівень володіння знаннями, уміннями, навичками в галузі музичної освіти молодших школярів у НУШ
82 - 89	B добре	Достатньо високий рівень володіння знаннями, уміннями, навичками у галузі дидактики
74 - 81	C добре	Середній рівень володіння знаннями, уміннями, навичками в галузі музичної освіти молодших школярів у НУШ
64 - 73	D задовільно	Достатній рівень володіння знаннями, уміннями, навичками в галузі музичної освіти молодших школярів у НУШ
60 - 63	E задовільно	Задовільний рівень володіння знаннями, уміннями, навичками в галузі музичної освіти молодших школярів у НУШ
35-59	FX незадовільно з можливістю повторного складання	Низький рівень володіння знаннями, уміннями, навичками в галузі музичної освіти молодших школярів у НУШ
1 - 34	F незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Дуже низький рівень володіння знаннями, уміннями, навичками в галузі музичної освіти молодших школярів у НУШ

Розподіл балів за темами розділів

Теми розділів								Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2							
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6		
Поточний контроль								80	100
10	10	10	10	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи								20	
1	1	3	3	3	3	3	3		

Основні результати навчання студентів за дисципліною «Специфіка музичної освіти молодших школярів у Новій українській школі» відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта» представлено в нижче поданій таблиці.

Інтегральна компетентність	
Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо.
	ЗК 4. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
	ЗК 5. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології.
	ЗК 6. Здатність до самовдосконалення та саморозвитку.
	ЗК 8. Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.
	ЗК 9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності.
	ЗК 10. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями впродовж життя.
	ЗК 11. Здатність розуміти та реалізовувати стратегію сталого розвитку.
	ЗК 12. Здатність розрізняти, критично осмислювати й використовувати традиційні та спеціальні підходи до навчання, сучасні методи навчання і форми організації навчально-пізнавальної діяльності суб’єктів навчання.
	ЗК 13. Здатність планувати та організовувати процес навчання, обирати та застосовувати відповідне методичне і дидактичне забезпечення.
	ЗК 14. Здатність здійснювати об’єктивну діагностику навчальних досягнень, контроль й оцінювання результатів навчальної діяльності суб’єктів навчання.
	ЗК 15. Здатність планувати та управляти часом.
	ЗК 16. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

Професійні компетентності	ПК 1. Володіння науковими професійно-педагогічними знаннями (психолого-педагогічними, методичними, спеціальними, загальноосвітніми, управлінськими, інформаційно-технологічними). ПК 2. Здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері початкової освіти, спираючись на знання з психолого-педагогічних дисциплін, предметних методик. ПК 3. Здатність і готовність до створення методичного забезпечення навчально-виховного процесу, зокрема з предметів освітніх галузей початкової освіти. ПК 4. Здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової освіти. ПК 5. Здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати наслідки їх застосування. ПК 6. Здатність організувати навчально-пізнавальну та виховну діяльність молодших школярів, організації їх самостійної, пошукової роботи. ПК 7. Здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості, володіння культурою спілкування державною та однією з іноземних мов. ПК 8. Здатність до розуміння емоційного стану і мотивів поведінки дітей молодшого шкільного віку. ПК 9. Здатність і готовність до розвитку позитивної навчальної мотивації учнів молодшого шкільного віку, професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, що виражається в інтересі до педагогічної діяльності, бажанні працювати, потребі у самоосвіті, саморозвитку. ПК 10. Здатність і готовність до відкритого спілкування і співпраці з учнями в навчальний і позанавчальний час. ПК 12. Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.
---	--

	ПК 13. Здатність працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них. ПК 14. Здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність. ПК 15. Здатність до інноваційної діяльності, професійного досвіду, педагогічного пошуку.
Професійні знання	ПРЗ 1. Володіти законодавчою базою щодо завдань, цілей, принципів, засад функціонування початкової освіти в Україні. Називати міжнародні та законодавчі акти України в галузі охорони дитинства про захист прав дітей та забезпечення їх повноцінного розвитку. ПРЗ 2. Знати нормативно-правові документи, що регламентують діяльність ЗНЗ; напрями діяльності (адміністративна, методична, контролююча, проектна, освітня, виховна, фінансово-господарська тощо) вчителя, директора ЗНЗ, їх функціональні обов'язки; права і обов'язки суб'єктів освітнього процесу ЗНЗ; обсяг і функції роботи вчителя та інших працівників ЗНЗ; принципи адміністрування та управління; умови і передумови функціонування ЗНЗ. ПРЗ 3. Знати сучасні концепції, завдання, зміст, методи, організаційні форми і засоби початкової освіти; особливості та інструментарій психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу; методи діагностики та корекції психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку; види і зміст контролю за його перебігом. ПРЗ 4. Знати традиційні та інноваційні технології організації і проведення методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі за напрямами, обумовленими посадовими обов'язками вчителя початкової школи. ПРЗ 6. Знати і відтворювати санітарно-гігієнічні, педагогічні, естетичні вимоги до обладнання й оформлення приміщення та території загальноосвітнього навчального закладу. Володіти нормативами щодо створення матеріально-технічної бази ЗНЗ, нормативами і режимом харчування дітей, санітарного режиму харчоблоку. Знати правила організації медичного обслуговування дітей, створення умов для медичної оздоровчої, лікувально-профілактичної роботи. ПРЗ 7. Знати про сучасні тенденції, закономірності розвитку технологій, методик педагогічних дисциплін; сучасні наукові,

	методологічні та педагогічні засади, на яких побудовані навчальні курси, предмети; методики підготовки та проведення навчального процесу у вищій школі та в ЗНЗ; особливості сучасних інноваційних технологій та методики їх втілення в навчальний процес. ПРЗ 8. Готовність до систематичного підвищення своєї професійно-педагогічної майстерності; володіти знаннями про способи професійного самовдосконалення; уміти усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, бачити причини недоліків у своїй роботі, в собі; володіти навичками самоудосконалення, уміти використовувати механізм самооцінки власних досягнень в дослідницькій діяльності. ПРЗ 9. Знання із психології, педагогіки та фахових методик навчання, достатні для успішної професійної діяльності.
Професійні уміння	ПРУ 1. Уміє самостійно проводити уроки, вибирати та застосовувати продуктивні технології, методи, прийоми, форми та засоби навчання. ПРУ 2. Уміє застосовувати методичні підходи і сучасні технології навчання учнів початкових класів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів. ПРУ 3. Уміє реалізовувати Держаний стандарт початкової загальної освіти, застосовувати сучасні педагогічні технології в освітньому процесі початкової школи. ПРУ 4. Володіє основами професійної культури, здатний до підготовки та редагування текстів професійного змісту державною мовою. ПРУ 5. Володіє іноземною мовою на рівні, необхідному для роботи з науково-методичною літературою. ПРУ 6. Володіє інформаційно-комунікаційними технологіями навчання. ПРУ 7. Демонструвати уміння і навички роботи вчителя початкової школи: надавати методичну допомогу вчителям за всіма напрямками програм навчання і виховання молодших школярів, готувати і проводити різні форми методичної роботи з підвищення кваліфікації. ПРУ 8. Володіти уміннями і навичками забезпечення організації освітнього процесу в ЗНЗ з урахуванням принципів початкової освіти, зокрема дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу,

	суб'єкт-суб'єктної взаємодії, компетентнісного підходу тощо. ПРУ 9. Виявляти та формулювати проблеми, визначати об'єкт та предмет дослідження, формулювання мету та гіпотезу дослідження, визначати основні поняття; володіння методами збирання даних відповідно до гіпотез, створення масивів емпіричних даних, опрацювання різноманітних джерел повідомлень тощо, повага авторських прав; підбирати і використовувати універсальні та спеціальні методи дослідження; створювати, передавати та упроваджувати результати дослідження у практику. ПРУ 10. Уміти визначити напрямок своєї діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі навчальної, виховної роботи і передбачати кінцевий результат; володіти методами визначення ефективності заходів, спрямованих на підвищення якості навчально-виховної роботи; уміти проектувати власну педагогічну систему у професійній діяльності. ПРУ 12. Уміти грамотно розробляти матеріали різних режимних моментів, виховних заходів, навчальних занять та їх застосовувати при навчальній, виховній, викладацькій роботі відповідно до вимог початкової освіти. ПРУ 13. Уміти розробляти документацію щодо навчання, виховання та наукової, методичної, організаційної роботи вчителя початкової школи, інспектора, викладача; уміти аналізувати, узагальнювати і поширювати передовий педагогічний досвід. ПРУ 14. Вміння здійснювати пошук і огляд інформації у спеціальних наукових джерелах, використовуючи різноманітні ресурси: періодичні видання, бази даних, веб-сайти, портали тощо. ПРУ 15. Проводити уроки в початковій школі, аналізувати урок щодо досягнення його мети й завдань, оцінювати ефективність застосованих форм, методів, засобів і технологій.
Професійна комунікація	ПРК 1. Організовує співпрацю учнів і вихованців та ефективно працює в команді (педагогічному колективі закладу загальної середньої освіти, інших професійних об'єднаннях). ПРК 3. Використовує засоби вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя початкової школи.

5. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Інтернет-джерела:

1. Державний стандарт початкової освіти.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>
3. Типові освітні програми (під кер. О.Савченко та під кер. Р.Шияна)
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>
4. Сучасні підручники для початкових класів закладів ЗСО (електронний ресурс з сайту МОН України).

Основні:

1. Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі : методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга, 2007. 104 с.
2. Кушка Я.С. Методика музичного виховання дітей : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина 1. Вінниця : Нова книга, 2007. 216 с. (Розділ VI).
3. Лобова О.В. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика : [Монографія]. Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. 516 с.
4. Масол Л.М. Теоретико-методологічні основи викладання музики в школі. *Вивчення музики в 1-4 класах : навчально-методичний посібник для вчителів* [Масол Л.М., Беземчук Л.В., Очаківська Ю.О., Наземнова Т.О.]. Х. : Скорпіон, 2003. С. 5-23.
5. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К. : Освіта України, 2008. 274 с.
6. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах : навч. посібник. К. : Либідь, 2001. 272 с.
7. Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початковій школі : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Навчальна книга, 2000. 216 с.

Додаткові:

1. Верховинець В.М. Весняночка. К. : Музична Україна, 1989. 342 с.
2. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини. К. : Музична Україна, 1978. 255 с.
3. Лобач О.О. Музично-дидактичні ігри в школі : Метод. рекомендації. Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2004. 70 с.
4. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання : метод. посіб. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.
5. Олексюк О.М. Музична педагогіка : Навчальний посібник. К. : КНУКіМ, 2006. 188 с.
6. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К., 2008. 274 с.
7. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посібник. К., 2002. 270 с.
8. Садовенко С. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору : навч.-метод. посіб.. К., 2008. 128 с.